1815. No. 151

LEEUWARDER COURANT.

MAANDAG den 18 DECEMBER.

OPENBAAR HOOGER ONDERWYS.

Den voorstanderen van letteren wordt berigt, dat de plechtige inhuldiging van het Athenæum te Franeker, zal plaats hebben op DONDERDAG den 28sten DECEMBER eerstkomende, ten tien uren des morgens, in de voormalige Academie-kerk, bij welke gelegenheid hetzelve bepaaldelijk zal worden geconstitueerd; voorts zullen de lessen in de Godgeleerdheid, Regten en Oostersche Taalen, in den beginne van den jare 1816 worden geopend.

Franeker, den 14den december 1815.

Uit naam van Curatoren,
A. G. CAMPER, *President.*

PARYS, *den 6 December.*

Voorleden maandag heeft de kamer der pairs weder een aanvang genomen met het proces van den maarschalk *Ney*.

De maarschalk, benevens de getuigen, binnengeleid zijnde, werd hem de akte van beschuldiging voorgelezen, en daarna het woord aan den procureur des Konings gegeven, welke hoofdzaaklijk zeide, dat, daar in de bovengenoemde akte alle de feiten volmaakt begrepen waren, het overbodig zijn zoude dezelve te herhalen; dat hij ter bespoediging der zaak, en voor het belang der regtvaardiging en der aanklagte zich van de verdere ontwikkeling derzelven zoude onthouden, en dus de opening der debatten en het hooren der getuigen vroeg.

De griffier las de lijst voor van verscheiden getuigen, zoo voor als tegen den maarschalk, en van vier alleen door hem opgeroepen, naamlijk de prins van Eckmuhl, de graaf *van Bondi*, de generaal *Guilleminot* en de heer *Bignon*. De hertog van Albufera was ook op verzoek van den beschuldigden gedagvaard; doch had, wegens ziekte, niet kunnende verschijnen, zijn getuigenis bij geschrifte gezonden.

De president der kamer, de kanselier, deed den aangeklaagden een verhoor ondergaan, waarin deze nagenoeg dezelfde antwoorden gaf als bij zijne vorige verhooren, en onder anderen over zijn afscheid nemen van den Koning, zeide, dat, al moest hij gefuseleerd of zijn ligchaam in duizend stukken gescheurd worden, hij zich niet konde herinneren gezegd te hebben, dat hij *Buonaparte* in een ijzeren kooi zoude terug brengen, maar wel dat hij gezegd had, dat deszelfs onderneming zoo dolzinnig was, dat hij, indien men hem vatte, verdiende in een ijzeren kooi gezet te worden, en dat, gesteld hij het al gezegd had, het eene onvergeeflijke dwaasheid, doch tevens een bewijs zoude geweest zijn, dat hij verlangde den Koning te dienen. Dat, wat de proklamatie betrof, hij die niet geteekend had, en dezelve reeds aangeplakt was, voor hij dien had gelezen, hetwelk niet voor den 14den plaats had; dat, voor het voorlezen van dezelve, hij aan de generaals *Lecourbe* en *Bourmont* hun gevoelen daarover gevraagd had, welke die niet afgekeurd hadden, en hem vervolgens waren komen afhalen, om aan de militairen die voorlezing te doen.

Dit verhoor geëindigd zijnde, ging men over tot dat der getuigen; de meeste de door hen afgelegde verklaringen, zijn door de vorige procedures geheel of gedeeltelijk bekend, en van de overigen waren de volgende de meest belangrijke:

De graaf *de Scey*, oud prefekt van Besançon, getuigde, dat toen de maarschalk *Ney* in die stad kwam, er zoo veel geestdrift voor de Koninklijke zaak heerschte, dat men, in de hoop dat de hertog van Berrij aldaar zoude aankomen, de stad geïllumineerd had; dat de maarschalk hem terstond om rijpaarden en om geld op de algemeene kas gevraagd had; dat hij den maarschalk gevraagd hebbende om ammunitie en wapenen voor de Koninklijke vrijwilligers en de nationale garde, deze hem ten antwoord gaf, dat er geen waren, en hem eenige bekommering inboezemde wegens de onderneming van *Buonaparte*, door hem te zeggen dat de hertog van Berrij niet zoude komen, en dat hij hem dit af eraden had; dat hij geschut had zien vertrekken en de plaats ontmantelen, en dat hij daarvan de reden gevraagd hebbende aan den generaal der artillerie, hem geantwoord was, dat het hem niet aanging, en volgens orders geschiedde, welke die generaal had; en eindelijk dat de maarschalk, bij zijn vertrek hem door den chef van zijn staf een mandaat deed vragen van 15,000 francs op den ontvanger-generaal, hetwelk hij hem, uit hoofde van het weinig geld dat er in de kassen voorhanden was, geweigerd had, doch dat hij niet wist of hij dit geld voor den dienst des Konings of voor de persoonlijke behoeften van den maarschalk had gevraagd.

„Ik heb, zeide hier op den maarschalk met levendigheid, de plaats niet ontwapend, ik heb alleen de stukken laten binnen brengen, welke tot het onderwijs geschikt waren. Ik heb last gegeven om ammunitie en patroonen per post aantevoeren, om dat men de voorzorg niet had gehad, er aan de regementen te geven. Ik geloof mijnheer de prefekt, dat gij bedrogen zijt met betrekking tot de vermeende vraag van het geld. Het is uit Besançon dat de schandelijke laster is ontsproten, dat men mij aantijgt vijfmaal honderd-duizend franken van den Koning te hebben ontvangen. Mens spreekt hier nu niet meer over, om dat de geheele wereld overtuigd is van het bedrog. Indien ik ware vermoord geworden, zoo als ik op het punt was bij mijne overvoering uit de gevangenis van Aurillac naar Parys, zoude mijne kinderen mijnen naam nimmer van dezen schanddaad hebben kunnen zuiveren. Ik heb nooit voor geld gediend, nooit heeft bij mij het geld tegen de eer in de schaal gestaan."

De graaf *de Bourmont*, luitenant-generaal en kommandant van de tweede divisie koninklijke gardes, als getuigen optredende, zeide: Ik heb bereids te Rijssel eene verklaring afgelegd, doch toen, uit medelijden, dat groote ongelukken inboezemen, alleen geantwoord op de vragen die mij waren gedaan; maar de maarschalk *Ney* sedert hebbende doen verzekeren, dat ik van meening was geweest, dat hij wel deedt, om de proklamatie te lezen, die hij den 14den maart te Lons-le-Saulnier aan de troepen heeft gedaan, ben ik verpligt, daar dit mijne eer raakt, opheldering en te geven, en indien dit de misdaad, waarmede de maarschalk voor de kamer beschuldigt word, mogt verzwaren, zal hij het zich zelven te wijten hebben. — Den 14den maart berigtte mij de baron *van Capelle*, dat verscheiden regementen ontrouw aan hun eed waren geworden. Wij waren zeer vroeg bij den maarschalk. Hij scheen te onvreden over dit nieuws te zijn, en zeide, dat de aankomst van *Buonaparte* eene van die buitengewone gebeurtenissen was, geschikt om alle ontwerpen te doen vallen. Wij gingen van elkanderen; doch weldra keerde ik alleen bij hem terug, en toen zeide hij: Wel nu, mijn waarde generaal! gij hebt de proklamatie van *Buonaparte* gelezen, dat is wel geschreven, dat loopt slecht! hoe wilt gij, mijn waarde generaal? dat wij zullen vegten? de troepen zijn verspreid bij twee bataillons door geheel Frankrijk; het is eene gedane zaak. Nu kwam de generaal *Lecourbe* binnen, tot wien de maarschalk zeide: Ik ben zeer blijde u te zien; ik zeide daar aan den heer graaf *de Bourmont*, dat alle de troepen zoodanig verspreid zijn, om bij den Keizer te komen; de Koning moet thans Parys verlaten hebben; men zal hem geen kwaad doen; wee hem, die hem kwaad deed! hij is een goed Vorst; wee hem, die hem kwaad deed; maar men zal hem op een schip brengen. Thans blijft ons niets overig te doen, dan ons bij *Buonaparte* te voegen. Wat zegt gij! vroeg de generaal *Lecourbe*: Ik heb geen reden, mij weder met dien schurk te vereenigen; de Koning heeft mij nimmer iets anders dan goed en de ander mij nooit dan kwaad gedaan. Wijders; ik bezit eer, voegde hij er bij. En ik, ik bezit ook eer, hernam de maarschalk, en om dat ik eer bezit, wil ik mij bij *Buonaparte* voegen; ik wil geene vernedering meer; ik wil niet langer, dat mijne vrouw alle avonden terug kome met tranen in de oogen over geledene smaad. Gij generaal *Lecourbe*, hebt u over den Keizer te beklagen gehad; doch ik ben zeker, dat hij u op de best mogelijke wijze behandelen zal.

Na een half uur geredekaveld te hebben, nam hij een geschrift van zijne tafel en zeide: Dit zullen wij aan de troepen voorlezen (het was de proklamatie). Wij zogten op allerhande wijzen hem dit afte raden; doch bedachten, dat, daar wij hem spoedig wilden verlaten, wij hem niet geheel voor het hoofd moesten stooten, en wij begaven ons naar de plaats, waar hij de troepen moest aanspreken, om te zien hoe alles zoude afloopen. Wij waren zeer droefgeestig; de opper-officieren kwamen naar ons toe, gaven ons de hand en zeiden: het doet u even als ons leed. Ik moet nog aanmerken, dat, een half uur na de voorlezing, de maarschalk de Ster van het Legioen van Eer, met een Adelaar, en de groote Decoratie met de beeldtenis van *Buonaparte* op de borst droeg. Indien de maarschalk niet voorwende, dat hij die voor den dienst des Konings naar Lons-le-Saulnier medegebragt had, is het klaarblijklijk, dat hij reeds te voren zijn besluit had genomen.

De maarschalk gevraagd zijnde of hij op deze verklaring eenige aanmerkingen had te maken, zeide hij, het schijnt dat de heer *de Bourmont* zijn opstel wel gemaakt heeft, en meende dat ik even als *Labedoyère* zoude behandeld worden; hij dagt zeker niet dat wij elkander weder zouden zien. Het is zeer noodlottig voor mij dat *Lecourbe* niet hier is; doch ik roep hem op eene andere plaats op, hier boven, voor God, die ons hoort, om de waarheid te zeggen, of ik hem niet over de proklamatie geraadpleegd heb, en hij die niet goedgekeurd heeft. Toen ik die verschriklijke proklamatie voorgelezen heb, is de generaal *Bourmont* bij mij het middagmaal komen houden, hij moet zich herinneren, dat de maaltijd zeer stil was, en ik geene drink-condities ingesteld heb, zoo als men bij zoodanige gelegenheden gewoonlijk doet.

Toen deed de president eenige vragen aan den generaal *de Bourmont*, onder anderen, hoe hij, met getrouwe gevoelens voor den Koning bezield, bij die voorlezing had kunnen tegenwoordig zijn, waarop deze antwoordde, dat de reden daar van was, dat hij wilde zien, welk een indruk het op het volk maken zoude, om daarvan aan den Koning verslag te kunnen doen, dat het ook niet in zijne macht was, den maarschalk die voorlezing te beletten, dan alleen door hem te dooden, daar hij naar geene reden wilde hooren. De getuige wijdde vervolgens verder uit, en bewees hoe hij, na lange omwegen, den 18 of 19den te Parys aangekomen was, en den Koning berigt van het voorgevallene gegeven had.

De advokaat en verdediger van den maarschalk stelde den getuige mede eenige vragen voor, en vroeg hem wat hem had kunnen aanzetten om, na de voorlezing der proklamatie, op den maaltijd van den maarschalk te verschijnen. De generaal antwoorde, dat hij zulks gedaan had, om het geven van allen argwaan te vermijden, ten einde niet gearresteerd of zoodanig bewaakt te worden, dat het hem niet meer mooglijk geweest ware zijn plan, om naar Parys te gaan, ten uitvoer te brengen.

De maarschalk nam hier op het woord en zeide: ik heb niemand doen arresteren. Gij zeidet zoo even dat gij mij had moeten dooden; indien gij mij gedood had zoudt gij mij een waren dienst hebben bewezen, en misschien uw pligt gedaan hebben.

De advokaat *Berryer* vroeg nog aan den generaal *Bourmont*, welk een indruk de proklamatie op de troepen had gemaakt.

(*Het vervolg op de kant dezer bladzijde.*)

De generaal zeide: bijna de geheele troep en vooral de kavalerie riep *leve de Keizer!* De meesten der opper-officieren daar en tegen waren er over ter neder geslagen, en zeiden tot mij: „Generaal, het is verschriklijk, indien wij dat geweten hadden, zou en wij op de revue niet gekomen zijn.

Toen vroeg de advokaat verder of hij dan *leve de Koning* geroepen had, daar men gezegd had dat dit geroep aan den eenen en de oproerkreet aan den anderen kant gehoord was. Deze vraag baarde veel misnoegen in de kamer; een der pairs merkte aan, dat diergelijke vragen ongepast waren, en niet tot den loop der instructie behoorden, en anderen dat er persoonlijkheden begonnen gezegd te worden, waarop men noodzaaklijk order stellen moest.

Daarna werd de getuigenis voorgelezen van den overleden generaal *Lecourbe*, welke omtrent verschillende belangrijke punten en voornaamlijk omtrent het gesprek, dat voor de voorlezing der proklamatie plaats gehad had, volkomen met de door den generaal *de Bourmont* afgelegde verklaring overeen kwam.

De marquis *de Vaulchier*, oud prefekt van de Jura, getuigde het volgende:

Den 12den, des ochtends ten twee uren, kwam de maarschalk te Lons-le-Saulnier aan; tegen negen uren zag ik hem en ontving van hem depêches voor de maarschalken *Oudinot* en *Suchet*, welke ik deed vertrekken. Den 13den begon de maarschalk zich te beklagen over de vernederingen, die mevrouw *Ney* ondergaan had. Dien dag, den 13den, vond ik de officieren vrij koe, doch niets deed bij hen een vast voornemen van afval zien. Ik ging zeer laat mij ter rust begeven, en de nacht liep af zonder dat ik het een noch ander vernam. Den volgenden dag, den 14den, kwam een mijner vrienden in mijn kabinet en zeide: „ *Alles is verloren*, ik vertrouw u, onder geheimhouding, dat de generaal *Bourmont* mij gezegd heeft, dat het koninklijk gouvernement omver geworpen zoude worden." Ik begaf mij naar den maarschalk *Ney* en hoorde niets stelligs; dan ten twee uren werd mij een brief gebragt, waarin de maarschalk mij gelaste het gouvernement van *Buonaparte* uitteroepen. Eerst wilde ik schriftelijk hier op antwoorden, doch ik vond beter hem te gaan spreken. Toen ik bij hem kwam zag ik hem schrijven, hij groette mij; ik zeide hem, ik kom op den brief antwoorden, die gij mij gezonden hebt, ik kan mijnen gedanen eed niet ontrouw worden; waarop hij antwoorde: Gij doet eene domheid, hierbij nog eenige zeer beledigende uitdrukkingen tegen onze Prinsen voegende. Ik hield staande en zeide op eenen vasten toon: *Ik ben een Franschman.* Hij zag mij met een zeer verachtelijken blik aan en hernam: *Gij zijt in Frankrijk geboren*; ik zeide verder niets; hij gelaste mij mijnen opvolger aantewijzen, en ik droeg hem den heer *Germain*, deken der prefektuur, voor. Ik vroeg hem toen of ik vrij was, hetweik hij met *ja volkomen* beantwoordde. De heer *Germain* nam met wederzin den post aan en ik vergezelde hem naar den maarschalk, en zag aldaar dat hij de groote Adelaar van het Legioen van Eer droeg; zijne aides-de-camp hadden hunne Kruissen van St. Louis en de Orde van de Lelie afgelegd. Hij zeide ons, dat alle die gebeurtenissen voorzien waren, dat hij met Elba briefwisseling hield; dat alle de Mogendheden het eens waren; dat verscheiden maarschalken zich in het geheim bevonden; dat de minister van oorlog de troepen op den weg van *Buonaparte* geschikt had; dat de hertog van Berrij te Parys opgehouden werd, om dat hij de soldaten had kunnen aanvuren, en dat dit met Monsieur het geval niet was, die men dan ook had laten vertrekken. Hier bezigde de maarschalk uitdrukkingen, die mijne tong mij weigert uittespreken; ook zeide hij mij dat hij te Parys den hertog van Albufera gezien, en deze, hem de hand drukkende, gezegd had: Wel nu wij zullen ons spoedig wederzien.

De baron *Capel* verklaarde bijna hetzelfde, en ook dat hij zeer zeker gezien had, dat de maarschalk den 14den de plaat met de Adelaar droeg.

De heer *Clonet*, eerste aide-de-camp van den maarschalk, getuigde dat hij, zeer laat de zending van den

(*Het vervolg op bladzijde twee.*)

maarschalk vernomen hebbende, ziek van Tours vertrok en eerst den 15den te Dôle aankwam, en zeer verwondert was de soldaten met de driekleurige kokarde te zien; dat hij, na met den maarschalk gegeten te hebben, hem een brief schreef, waar in hij hem zijne tegenstrijdige gevoelens te kennen gaf; dat hij, voor het overige zeven of acht jaren onder den maarschalk gediend hebbende, wist dat hij gewoon was zeer spoedige en levendige besluiten te nemen, en daaraan alleen zijn gedrag konde toeschrijven.

De hertog van Reggio was de laatste getuigen, die men in deze zitting hoorde, en alleen geroepen, om de echtheid te erkennen van de brieven die hem door den maarschalk geschreven waren; na dat men deze voorgelezen had, vroeg de president aan den aangeklaagden, waarom hij, daar hij den 13den aan den hertog schreef, dat hij zijn plan met hem beramen zoude, de uitslag daarvan niet afgewagt had. Hij beantwoordde dit, zeggende: *Ik heb kwalijk, zeer kwalijk gedaan, doch de wegsleping van den 14den is oorzaak van alles.*

Daarop werd de vergadering tot den volgenden dag opgeschort.

Dingsdag werd de kamer ten half elf uren geopend, en terstond weder voortgegaan met het hooren der getuigen. De belangrijkste verklaringen in deze zitting waren de onderstaande:

De heer *Grison*, kapitein van een regement van linie, getuigt dat de maarschalk *Ney* te Landau, in eene herberg, de officieren verzamelde, en de deuren op het nachtslot afgedraaid hebbende, hun vroeg of er ingedrongenen (*intrus*, deze naam gaf men aan de nieuwelings door den Koning aangestelde officieren) onder hun waren; dat de kolonel daar op niets geantwoord hebbende, hij dit stilzwijgen gunstig scheen uitteleggen en zeide: zoo veel te beter! want wij willen geene lieden die aan de Bourbons verknogt zijn; zij kunnen ons niet meer regeren.

De maarschalk zeide op deze verklaring: Ik weet niet wat gij wilt zeggen, met voor te geven dat ik de deuren gesloten heb. Ik had dat niet noodig, om met officieren te spreken; ik weet niet of gij in deputatie afgezonden zijt, om mij aanteklagen; doch het geen gij zegt heeft niet de minste waarschijnlijkheid.

De getuige hernam hierop: Ik ben een man van eer; gij hebt de deur op slot doen sluiten, en gij hebt aan den baron *Menu* gevraagd of er ingedrongenen waren. Zeg ja of neen, hebt gij het niet gevraagd? Hij was een dier ingedrongenen, ik ook, en nog vele anderen. Gij zeide ons duizend afschuwelijkheden van de Bourbons; gij vergat u zoo ver, dat gij uitdrukkingen gebruikte, welke ik uit eerbied niet mag herhalen. Uw voorbeeld heeft te Landau zoo veel kwaad als mooglijk was gedaan. Reeds twee dagen was de driekleurige vlag in de naburige dorpen uitgestoken en nog waaide hij niet te Landau. Gij hebt dien doen planten.

Deze getuigenis werd gestaafd door die van den kapitein *Casse*, van het 42ste regement, welke ook verklaarde dat hij den 24 of 25sten maart met alle de officieren van het regement in het gouvernementshuis te Condé, den maarschalk had hooren zeggen: Wij makten den Koning ons hof, doch hij had onze harten niet; deze behoorden altijd den Keizer; al had de Koning ons twintigmaal de waarde der Tuilerien gegeven, zouden wij hem nimmer in onze harten gedragen hebben.

De juwelier *Cailsoné* verklaarde en bewees uit zijn boek, dat de maarschalk hem door zijn kamerdienaar alle zijne Koninklijke Ordenteekenen te ruilen gezonden, en bij den maarschalk, den 25sten maart, de anderen bezorgd had. De beschuldigde merkte dus aan den president op, dat hij dus te Lons-le-Saulnier de decoratien niet had kunnen dragen, welke de getuigen zeggen gezien te hebben. De procureur des Konings zeide dat, daar de maarschalk alleen zijne Koninklijke Orde-Sterren had behoeven te verruilen, en er aan die met de Adelaars niets te veranderen was, de getuigenis van den juwelier zeer weinig uitdeed.

De heer *Dranges de Bourcia*, onder-prefekt van Poligny, zeide: Den 11den, des avonds, kwam de maarschalk en hield de avondmaaltijd met mij; aan tafel sprak men niet dan over de zaken; de maarschalk sloeg het voorstel, om de nationale garde te doen marscheren, af, zeggende, dat het meest gehuwde lieden waren en men de vrouwen niet moest doen weenen; hij beklaagde zich dat de Koning zich niet van de garde had doen omringen. Men sprak van het innemen van Lyon, en hij zeide dat het hem zeer vreemd scheen, dat men niet regtstreeks op *Buonaparte* aangetrokken was, het was een wild beest, een dolle hond, zeide hij, waarop men los moet gaan om zich voor een beet te beveiligen. Voor het overige, voegde hij er bij, zal ik hem weldra doen eindigen en in een ijzeren kooi naar Parijs voeren. Ik merkte aan, dat het beter ware hem in een doodkist derwaart te brengen, doch de maarschalk zeide, dat de Parysenaars te ongeloovig waren en hem zien moesten. Omstreeks middernacht vertrok de maarschalk naar Lons-le-Saulnier, en ik was zeer verbaasd den 15den zijn afval te vernemen.

De beschuldigde antwoordde op deze verklaring, dat hij zich niet alles, maar wel het gezegde omtrent de Keizerlijke garde, herinnerde, dat hij te Compiegne zijnde, den Koning raadde die bij zich te houden, daar het de keur der armée was, en dat de Koning hem antwoordde dat zijn denkbeeld niet kwaad was, en hij het zich te Parys ten nutte zoude maken. „ Die raad, voegde hij er bij, is mij te Auxerre door *Buonaparte* verweten, welke mij in tegenwoordigheid van meer dan vijftig personen zeide: Ik weet, dat gij den Koning voorgesteld hebt, om zich met de garde te omgeven, indien hij uw raad gevolgd had, zoude ik nooit den voet op den Franschen bodem gezet hebben.

Na dat er nog verscheiden getuigen gehoord waren, kwam de beurt ook aan den maarschalk *Davoust*, prins van Eckmühl, toen de heer *Bellart*, procureur des Konings, zeide: De commissarissen des Konings konden zich verzetten tegen het hooren van den getuigen, die nu optreed; de verdedigers van den beschuldigden zijn voornemens de gevolmagtigden in te roepen, welke de conventie van den 3den julij geteekend hebben, ten einde een stelsel te ondersteunen, hetwelk thans vrij laat is om op te werpen, naamlijk, dat het 12de artikel dier conventie zich geheel verzet tegen het in beschuldiging brengen van den maarschalk. Daar deze getuigen op den grond der zaak geene betrekking hebben, kunnen wij eisschen dat men hen niet hoorde; doch om de edelmoedigheid der commissarissen des Konings te toonen, zijn wij niet tegen het hooren derzelven.

De advokaat de heer *Berryer* verzogt daarop den maarschalk *Davoust*, zich wel te willen uitlaten over de conventie van den 3den julij 1815.

De maarschalk *Davoust* zeide: Den 2den of 3den julij, op het oogenblik dat alles zich gereed maakte om slag te leveren, zond de commissie van het Gouvernement mij den heer *Bignon* met een ontwerp van wapenstilstand, waarin ik, om het bloedvergieten te sparen, toestemde. Ik zeide den heer *Bignon* eenige nieuwe artikels voor, onder anderen art. 12den, over het eerbiedigen der personen en eigendommen en het vergeten van alle politieke denkwijze, en gaf den heer *Guilleminot* volmagt om den wapenstilstand te verbreken, indien dit artikel niet aangenomen wierd.

De heer *Dupin*, raadgever van den beschuldigden, verzogt den prins van Eckmühl, zijn gevoelen te willen zeggen over den zin van art. 12; doch de heer *Bellart* zeide, dat de commissarissen des Konings zich verzetten tegen het antwoorden op deze zoo niet onnoodige, ten minsten onbescheidene vraag.

De beschuldigde nam toen het woord, zeggende: Ik heb de eer de kamer te doen opmerken, dat het de kapitulatie van Parys is, welke mij tot waarborg verstrekt; gelooft men, dat, zonder dezelve, ik niet liever met den sabel in de vuist had willen sterven, dan als een misdadige voor eene regtbank te verschijnen? De Koning heeft de ministers weggejaagd, doch de kapitulatie van Parys bestaat evenwel, en ik roep dezelve in, zoo als elk burger die mag inroepen.

De president hernam, dat indien de conventie van Parys eenigen gunstigen invloed voor den maarschalk konde hebben, de kamer daar over oordeelen zoude; doch dat dezelve gelastte voort te gaan, en den getuigen niet te hooren. Vervolgens vroeg hij aan den heer *de Bondy*, wat de grondslagen der kapitulatie van Parys geweest waren, waarop deze ten antwoord gaf, de algemeene rust en de waarborg der personen.

Een der pairs, de hertog van Fitz James, vroeg den maarschalk *Davoust* en den heer *de Bondy*, om op hun eer te zeggen of zij geloofden dat de kapitulatie de poorten van Parys voor den Koning ontsloten had. De kapitulatie is van den 2den en de Koning heeft den 8sten zijne intrede gedaan.

De graaf *van Lally-Tollendal*, pair, zeide, dat hij meende dat het hier noch tijd noch plaats was om zich met deze redentwist bezig te houden; dit gezegde werd door verscheidene leden sterk geappuijeerd, en de president gaf het woord aan den procureur des Konings, die zich aldus uitdrukte:

„ Als de reiziger in het midden van woestijnen, die eertijds met volkrijke steden bedekt waren, en waarheen eene nieuwsgierigheid, die een kenschetsende karaktertrek van het menschelijk geslacht is, hem brengt, de treurige overblijfsels ziet van die vermaarde gedenkteekenen, die voor de meest verwijderde toekomst werden opgerigt in de dwaze hoop, van den zeissen des tijds te trotseren, en die niets meer dan wanstaltige puinhoopen, en, om zoo te spreken, eene vlugtige stofklomp zijn, zoo kan hij zich niet beletten eene diepe droefgeestigheid te ontwaren, terwijl hij bepeinst, wat er worde van den menschelijken hoogmoed en deszelfs werken.

„ Hoe veel wreeder is echter nog voor den genen, die de menschen bemint, het schouwtooneel van de overblijfselen eens grooten roems, die door eigene schuld in schande is weggezonken, en die zelfs deeer, waarmede hij eens bedekt was, door misdaden vernietigt?

„ Wanneer dit ongeluk plaats vindt — verontwaardigt zich onze natuurlijke aandrift over de luimen der fortuin, en wij zouden, door eene onberedeneerde tegenstrijdigheid gedreven, wenschen, bij voortduring dagene te vereeren, hetwelk eens met zoo veel luister schitterde, en tevens dat te verfoeijen en te berispen, wat zulke verschrikkelijke rampen te weeg bragt.

„ Zoodanig, mijne heeren! is de dubbele en tegenstrijdige indruk, welken de commissarissen des Konings — zij ontveinzen het niet — ontwaren bij gelegenheid van dit betreurenswaardig proces.

„ Wilde God, dat er twee menschen tegelijk in den beschuldigden bestonden! Dan het is er slechts een. Hij, die zich eenen tijd lang met krijgsroem bedekte, is dezelfde die de misdadigste der burgers werd. Welk belang heeft het vaderland bij zijnen doodelijken roem, dien hij geheel heeft uitgebluscht door een verraad, hetwelk, tot ongeluk van ons rampspoedig land, gevolgd is door eene uitkomst, waarop wij naauwlijks onze opmerkzaamheid nog eenmaal durven vestigen? Hij heeft den staat gediend! Maar hij heeft ook het meeste bijgedragen, om denzelven in het verderf te storten. Er bestaat niets, wat een dergelijk misdrijf kan verzachten. Er is geen gevoel, dat niet moet wijken voor het afgrijzen, hetwelk eene dergelijke euveldaad inboezemt.

„ *Brutus* vergat dat hij vader was, om niets dan het vaderland te zien. De opoffering, die een vader voor het vaderland deed, bij al den tegenstand der natuur zelve, is nog meer den pligt van den bestuurder en beschermer der openlijke veiligheid, ondanks al het morren eener oude bewondering, welke zich in haar voorwerp had bedrogen.

„ De daadzaken, waarop gij uwe bijzonderste aandacht moet vestigen, paren, zeer ongelukkig voor den beschuldigden, eene groote eenvoudigheid met eene volmaakte duidelijkheid; ik zal dezelve snel doorloopen, zonder aanmerkingen te maken, en zij zijn van dien aard, dat eene meenigte van de beslissendste bezwaren tegen den maarschalk *Ney* uit deze doorloopende voorstelling zelve zal ontspruiten.

„ Ik zal hierbij zelfs een treurig voordeel op hem hebben. Wij willen alles, wat niet ten juiste door hem beleden is, ter zijde stellen. Wij bepalen ons tot zijne eigene woorden, en alleen tot zijne eigene bekentenis, om van uw geweten het vonnis over de beschuldiging en den beschuldigden te vragen."

De commissaris des Konings schetst met weinige woorden, in eene redevoering, die voor de vuist werd uitgesproken, dat geene, wat er sedert den 7den maart, dit doodelijk tijdvak voor den beschuldigden, is voorgevallen.

De minister van oorlog, wiens instructien origineel bij het proces aanwezig zijn, beval hem, *den vijand te verontrusten zijne ontwerpen te verijdelen, hem schade toe te brengen, en hem te vernielen, zoo dit mooglijk was.* Intusschen heeft de maarschalk beweerd, dat hij bij zijn vertrek geenen ontvangen last had te vervullen, en te Besançon, met de armen over elkander, had kunnen blijven. Het is integendeel klaar, dat hem werkzame en krachtdadige maatregelen waren voorgeschreven.

De maarschalk heeft bestendig verzekerd, dat hij,

(*Het vervolg op de kant dezer bladzijde*)

tot op den beruchten nacht van den 13 tot den 14den maart, onwankelbaar bij zijn voornemen is gebleven, van den Koning niet te verraden, maar getrouw aan zijne zaak, aan de zaak van Frankrijk te zijn. Alreede hebben wij edelmoedigijk bewilligd, de omstandigheden, die dezen nacht voorafgingen, niet te willen onderzoeken, en dit was eene groote opoffering. Het zou niet moeilijk zijn, indien men eenen misslag wilde verzwaren, die ongelukkig niet behoeft verzwaard te worden, in zijn vorig gedrag genoeg dubbelzinnigs te vinden, om aan de opregtheid zijner verzekeringen te twijfelen, al ware het slechts dat dragen van vijandelijke ordenteekenen op den 14den, eene daadzaak, die door verscheidene getuigen is bevestigd, en die niet ontzenuwd is, of liever, die bevestigd wordt door het stilzwijgen van die getuigen zelve, aan welke de maarschalk in zeker opzigt door eenen kinderlijken band is verbonden. . . . .

„ Zoo men hem geloven mogt, had hij in dezen heilloozen nacht nog geen vast besluit genomen. Hij had eenigen tijd ter overweging besteed, als of de overweging bij eene dergelijke omstandigheid niet reeds het begin der misdaad ware.

„ Hij roept den generaal *Lecourbe* en den generaal *Bourmont*; hij raadpleegt met hen . . . Deze tweegeneraals pogen hem de zaak af te raden, maar kunnen hun doel niet bereiken.

„ Gij herinnert u, hoedanig hij den generaal *Bourmont* van logens heeft beschuldigd; gij brengt u den plegtigen toon te binnen, waarmede hij de verklaring van den generaal *Lecourbe* heeft ingeroepen. „ Daar boven," heeft hij gezegd, „ de plaats, waar wij eens allen zullen zijn, zal ik niet schromen, zijne getuigenis te vragen."

„ Wel nu! Deze getuigenis bestaat schriftelijk, en is te voorschijn gekomen; gij hebt gezien, dat de generaal *Lecourbe* met den generaal *Bourmont* overeenstemt. De generaal *Lecourbe* verklaard, dat hij den maarschalk eenige aanmerkingen over de partij, die hij heeft gekozen, had voorgehouden.

„ Maar er zijn andere getuigen, die de waarheid der verzekeringen van den heer *Bourmont* waarborgen. Er bestaan dadelijke bewijzen. Indien mijn heer *Bourmont* hem had geraden, den weg der trouwloosheid te kiezen, waarom hebben zij zich dan van elkander gescheiden? Waarom heeft dan de generaal *Bourmont* den maarschalk *Ney*, vier-en-twintig uren later, verlaten? Waarom betrok dan de maarschalk *Ney*, vijf dagen daarna, dezen getrouwen, geheel aan hem toegewijden vriend, in het bevel van arrestering, dat hij den 19den heeft geteekend?

„ Zoo zij het met elkander eens waren, zou toch de maarschalk geen bevel hebben gegeven, om den heer *Bourmont* in hechtenis te nemen, waar men hem mogt vinden.

„ Hoe dit zij, op den morgen van den 14den, deedt een opperbevelhebber, een maarschalk van Frankrijk, die door zijnen Koning met weldaden was overladen, en een zoo uitsteekend bewijs van deszelfs welwillendheid had ontvangen, eene oproerige proklamatie aan de troepen voorlezen; hij wekt zijne gansche armée tot een trouweloos bedrijf, tot eenen laaghartigen afval op; hij brengt haar in de gelederen van den overweldiger, dien hij levendig in eene ijzeren kooi had beloofd te zullen medebrengen.

„ Welke verklaring men van een dergelijk bedrijf geve, het is genoeg, dat dit bedrijf inderdaad bestaat, om de aanklagte van eene misdaad daarop te bouwen.

„ De beschuldigde heeft gezegd, dat hij zich door eenen onverwinbaren stroom had laten medeslepen!

„ Gij hebt eene getuigenis niet vergeten, die mij met eenen zekeren eerbied vervuld heeft; eene zoodanige getuigenis, dat ik niet weet, of, bijaldien men eenige vragen tot staving der beschuldiging aan den getuige had moeten doen, deze vragen niet op mijne lippen zouden gestorven zijn.

„ De eerste aide-de-camp van den maarschalk is u komen zeggen, met eene opregtheid, die u niet ontglipt is, dat hij, langen tijd onder de oogen van den

(*Het vervolg op bladzijde drie.*)

maarschalk *Ney* gediend hebbende, en hem groote dankbaarheid en liefde schuldig zijnde, den 14den, te Lons-le-Saulnier gekomen was. Hij had des middags met zijnen generaal gegeten, maar, zijn gedrag niet kunnende goedkeuren, had hij eene ziekte voorgewend, en zich verwijderd.

„ Hebt gij de taal der eer, die eene dergelijke getuigenis ademde, wel in al hare kracht opgemerkt?

„ De aide-de-camp heeft zich verwijderd; kon dan de generaal ten minste hetzelfde niet doen, wat zijn aide-de-camp doen kon? Hoe! Zoodanig een verleider heeft den aide-de-camp niet kunnen wegslepen; hij heeft niet gewankeld; hij is niet bezweken voor den invloed van zijn opperhoofd, en de maarschalk *Ney* heeft, in den nacht van den 13den tot den 14den, geen kracht genoeg gehad, om vreemdelingen te weerstaan? . . Hij heeft het voorbeeld niet gevolgd, dat hem door eenen officier van minderen rang werd gegeven! . . . .

„ Dat de maarschalk niet meer spreke van de gevaren, die hij kon loopen door de poging, om zijne armée bijeen te houden. Het gevaar, hoe dreigend het zij, is geen grond van verontschuldiging voor een Fransch krijgsman.

„ Moet ik tot u spreken over dat bevel van arrestering, hetwelk de maarschalk gegeven heeft tegen de getrouwe officieren en beambten, waarin hij den generaal *Lecourbe*, den graaf *Bourmont*, de generaals *Delort* en *Jarry*, de heeren *la Jennetiere*, *Durant*, *Dubanel*, den graaf *de Scey* en zelfs den heer *Clouet*, zijne aide-de-camp, heeft betrokken?

„ Ik ben er verre van daan, van alle volgende daden, welke alleen een noodzakelijk gevolg van de daad op den 14den begaan, geweest zijn, den maarschalk *Ney* als uitgebreide misdaden tot last te leggen.

„ Daar hij die daad eens begaan, en het besluit genomen had, van er niet van terug te komen, moest hij op den weg des oproers voortgaan.

„ Wat er van een te voren beraamd plan zijn moge, het blijft zeker, dat de maarschalk zich sedert dien tijd geheel en al aan de zaak van *Buonaparte* heeft toegewijd.

„ Zoodra hij te Parys is gekomen, ontving hij last, om den kring onzer noordelijke vestingen te doorloopen. Daar boezemde hij, in elke vesting, zijne gehechtheid aan den overweldiger uit; niet te vreden, met over zijne getrouwheid jegens deszelfs persoon te spreken, en aan alle kanten de ontrouw jegens den wettigen Vorst te bevorderen, veroorloofde hij zich ook de beledigendste uitdrukkingen tegen den Koning.

„ Men moet toestemmen, dat hij bij dit zyn verraad veel openhartigheid blootleide, daar hij langer tijd daarna behagen schepte in het uitbraken van dergelijke beleedigingen tegen den Vorst, die hem met zijn vertrouwen vereerd had.

„ Hier moet ik bij dit eerste verhaal ophouden. Het is geenzins eene kunstgreep, welke bij gewone zaken zoo gemeen is, waarom ik mij geene breedvoerige ontwikkeling heb veroorloofd; maar het is de diepe overtuiging, waarin ik verkeer, dat men onmoogelijk iets kan zeggen tot regtvaardiging van den maarschalk *Ney*, het is, dewijl ik niet in staat ben, om te gissen, welke gronden zijn verdediger zal kunnen aanvoeren.

„ Ik weet niet, welke hulpmiddelen de raadslieden van den maarschalk zullen te baat nemen, om eene daad te verklaren, die in waarheid onverklaarbaar is, en waarop ik misschien, ten voordeele van den beschuldigden, den wensch zoude gebouwd hebben, dat hij eene geheel openhartige bekentenis mogt afgelegd hebben, deze soort van kunstgreep beneden zich achtende, als onverdraagbaar met den rang, dien hij in de wereld heeft bekleed, en met het karakter, dat hij ten toon gespreid heeft.

„ Ik verwagt de opmerkingen, die er zullen gemaakt worden, en ik geloof, dat zij allen gemakkelijk te wederleggen zullen zijn. Ik zal vrijheid vragen, om er op te mogen antwoorden. . . . .

Na dat de procureur dus geëindigd had te spreken, vroeg de president aan de verdedigers, of zij de verdediging van den beschuldigden wilden beginnen.

De heer *Berryer* merkte hier op aan, dat de debatten van dien dag, en het overzigt van den procureur des Koning, opheldering en hebben gegeven, op welke het noodig is eenigen tijd zijnen aandagt te vestigen, en verzogt dus tot den volgenden dag uitstel om gehoord te worden.

Dit verzoek toegestaan zijnde, werd de vergadering tot den volgenden dag uitgesteld.

Heden begon in de kamer der pairs, den advokaat van den maars. de heer *Berryer*, zijn pleidooi ter verdediging van den beschuldigden, en tragtte zeer breedvoerig te bewijzen, dat de maarschalk zonder vooroverleg gehandeld had, en zich eerst den 14den maart door den drang der omstandigheden had laten wegslepen. Na verscheiden uren, tot dat einde, ongehinderd te hebben gesproken, wilde hij eindelijk het artikel van de conventie van den 3den julij te baat nemen, toen de procureur des Konings hem in de reden viel, en onderanderen zeide: Wij zijn alle Franschen, onder Fransche wetten, de beschuldigde is voor de Fransche justitie gebragt, het is in onze wetten, en niet in de traktaten der vreemde Mogendheden dat de maarschalk zijne verdediging zoeken moet. De commissarissen des Konings stellen zich tegen dat middel; het komt thans niet meer op de punten van regt, maar op de zaak zelve aan.

De president der kamer zeide, dat na de kamer geraadpleegd te hebben, dezelve met eene groote meerderheid besloten had, dat men dit middel niet aan konde nemen; dat zijne Majesteit door geene militaire conventie kon gebonden worden, en dat hij dus de verdedigers verbood van dit middel gebruik te maken.

De advokaat *Dupin* maakte toen eene aanmerking en zeide, dat de maarschalk, door de afscheiding van Sarre Louis zijne geboorteplaats van het Fransche grondgebied, opgehouden had een Franschman te zijn, en dus ook onder de bescherming van het regt der volken was.

Dit gezegde verwekte eenig gemor in de zaal, de maarsahalk stond op en zeide, zeer geroerd: Ja, ik ben een Franschman, ik zal een Franschman sterven, tot hiertoe is mijne verdediging vrij geweest, thans worden aan dezelve hinderpalen in den weg gelegd. Ik bedank mijne verdedigers voor de verknochtheid die zij mij hebben bewezen; doch ik verzoek hen op te houden mij te verdedigen, liever dan dat zij dit onvolmaakt zouden doen. Ik ben tegen de trouw der traktaten beschuldigd en men wil niet dat ik mij regtvaardige. Ik zal als *Moreau* doen, ik beroep mij op Europa en de nakomelingschap.

De procureur des Konings antwoordde hier op, dat men in waarheid misbruik maakte van het geduld dat men toonde; dat men de gansche ochtend bezig was geweest met buitengewone middelen voor te stellen, dat men de verdedigers alle vrijheid toegestaan had; doch dat zij daarvan grovelijk misbruik maakten en dat men, onder voorwendsel van zich te verdedigen, een nieuw middel aanvoerde, hetgeen te laat koomt, om dat de staat der zaak reeds geheel vastgesteld is; dat het alleen op de zaak aankomt, en dat men dus door dit middel te verbieden, de vrijheid niet hindert.

De verdediger willende voortgaan, verbood de maarschalk hem dit, zeggende, dat hij niet wilde dat zijne advokaten langer spraken, indien hun alle middelen van verdediging niet vrijstonden.

De procureur des Konings zeide, dat, daar de maarschalk afzag van zijne verdere verdediging, hij ook van zijn regt op de bijgebragte verdedigingspunten te antwoorden, afstand deed, en ging vervolgens over tot het doen van den eisch, strekkende om den maarschalk *Ney*, volgens de artikels 77, 87, 88, 89, 92, 93, 96 en 102 van het lijfstraflijk wetboek en de militaire wet van Brumaire jaar V, te veroordeelen tot de bij die bepalingen voorgeschreven straf, bij de form, in het decreet van den raden mei 1791 vastgesteld, en in alle de kosten der procedure.

De president aan den beschuldigden gevraagd hebbende of hij nog iets te zeggen had op de toepassing der straf, antwoordde deze ontkennend, en vertrok.

Ten vijf uren werden de Tribunen ontruimd, en de pairs gingen over tot de deliberatien; ten half twaalf uren werden de deuren weder geopend, en de kanselier sprak het vonnis van de kamer der pairs uit, waarbij, ingevolge den eisch van den procureur des Konings, de maarschalk *Ney* ter dood veroordeeld wordt.

Na het uitspreken van het vonnis, heeft de kanselier, op den eisch van den heer *Bellard*, verklaard, dat de maarschalk *Ney*, als de eer hebbende te kort gedaan, volgens de statuten van het Legioen van Eer, geen lid meerder daarvan was en gedegradeerd werd.

Van den 7den.

Gisteren avond, toen de maarschalk *Ney* naar zijne kamer terug gebragt werd, ontmoette hij zijn advokaat, drukte hem in zijne armen en zeide: „ Wat wilt gij? het is uwe schuld niet; wij zullen elkander in eene andere wereld wederzien." In zijn vertrek gekomen, wandelde hij eenige minuten op en neder. Zijn gelaat was levendig; zijn gang en houding toonden, dat hij een sterk besluit genomen had, en op alles voorbereid was. Daarna vroeg hij te eten, en at als gewoonlijk. Aan tafel zittende bemerkte hij, dat een bij hem liggend mes de aandagt zijner wakers bezig hield, waarop hij het wegwierp, zeggende: „ Ik vrees den dood niet." Na het eten rookte hij eene cigare, begaf zich te bed en sliep meer dan twee uren gerust door.

Tegen één uur des morgens kwam de heer *Cauchy*, notaris-archivist van de kamer der pairs, hem zijn vonnis voorlezen, en zogt hem alvorens te betuigen, hoe zeer het hem smerte, eene zoo droevige boodschap te moeten zeggen, waarop hem de maarschalk in de rede viel en zeide: „ Doet uw pligt, mijnheer; elk heeft in deze wereld de zijne: lees."

De inleiding van het vonnis hoorende, zeide hij met ongeduld: „ Ter zake! ter zake!" Bij het voorlezen zijner tijtels en waardigheden: „ Waar toe dient dit alles? *Michel Ney*; verder een handvol stofs, en daar mede gedaan." En toen de secretaris het artikel van de wet over de opvolgbaarheid van de kroon las, riep hij uit: Deze wet kan op mij niet toepaslijk zijn: dezelve is voor de keizerlijke familie gemaakt."

De heer *Cauchy*, het vonnis voorgelezen hebbende, zeide hem, dat, indien hij in deze laatste oogenblikken de vertroostingen van den godsdienst meende te moeten inroepen, hij om den pastoor van St. Sulpice konde vragen, die, uit eigen beweging, zijn dienst aangeboden had: „ Het is wel, antwoordde de maarschalk; ik zal er aan denken." En op de aanmerking van den heer *Cauchy*, dat, indien hem een ander geestelijke aangenamer mogt zijn, hij dien konde doen ontbieden, zeide hij nog eens: „ Het is wel; ik heb geen priester noodig, om te leeren hoe ik moet sterven."

Toen men hem zeide, dat hij vrijheid had van zijne vrouw en kinderen afscheid te nemen, verzogt hij dat men haar zoude schrijven om des ochtends tusschen zes en zeven uren te komen. „ Ik hoop, voegde hij er bij, dat gij haar niet zult schrijven dat haar echtgenoot veroordeeld is, ik zelve moet haar berigten wat mijn lot is."

De heer *Cauchij* daarop vertrokken zijnde, wierp hij zich gekleed te bed en sliep zeer spoedig in. Ten vier uren werd hij gewekt, door de aankomst van zijne gemalin, die door hare kinderen, en mevrouw *Gamon*, hare zuster, vergezeld was. Toen deze ongelukkige vrouw de kamer van haren echtgenoot binnentrad viel zij in eene flaauwte; de maarschalk, door een zijner wachten ondersteund, hefte haar op; na eene lange bezwijming werd zij door tranen en snikkingen bijna verstikt. Mevrouw *Gamon*, die voor den maarschalk geknield lag, was in geen minder beklaaglijken toestand; de kinderen, waarvan de oudste bijna vijftien jaren oud scheen, waren somber en stil en weenden niet. De maarschalk sprak lang, doch zagt met hen, en eindelijk opstaande, verzocht hij zijne familie hem te verlaten.

Alleen met zijne wacht overgebleven, wandelde hij in zijne kamer. Een der wachten, een grenadier van Laroche Jaquelin, zeide hem: „ Maarschalk, moest gij, in de omstandigheden waarin gij u bevindt, niet aan God denken; het is altijd goed zich met God te verzoenen." De maarschalk bleef stilstaan, zag hem aan, en, na een oogenblik stilzwijgens, antwoordde: „ Gij hebt gelijk, ja gij hebt gelijk, men moet als een eerlijk mensch en als christen sterven, ik verlang den pastoor van St Sulpice te zien." Spoedig kwam deze geestelijke en bleef drie kwartier uurs met den gevangenen alleen. Toen hij vertrok, verzogt hem de maarschalk dat hij hem bij zijne laatste oogenblikken zoude bijstaan. Daarna schreef hij twee brieven, een aan zijne vrouw en een aan zijn vader, en verkleedde zich vervolgens in een zwart vest, zwarte broek en kousen en een blaauwe rok. Ten 8 uren stapte hij met den geestelijken in het rijtuig, en zeide bij deze gelegenheid: „ Klim eerst in, mijnheer de pastoor, ik zal spoediger dan gij hier boven zijn."

Talrijke detachementen Koninklijke grenadiers, gendarmes en veteranen, vergezelden en volgden de koets, die door den tuin van het paleis, en langs de nieuwe laan van l'Observatoire reed. Onderweg stelde de maarschalk den geestelijken zijnen gouden snuifdoos ter hand, met verzoek van dezelve, met de twee brieven die hij

(*Het vervolg op de kant dezer Bladzijde.*)

des nachts geschreven had, aan zijne vrouw te geven; ook gaf hij hem eenig goud dat hij in de zak had, om onder de armen uit te deelen. Bij het hek gekomen, sloeg de koets een weinig links af, en hield op een kleiner afstand van hetzelve, en op omtrent dertig passen van de muur waar bij de executie plaats moest hebben, stil. Een piket van zestien veteranen stonden aldaar gereed het vonnis ten uitvoer te brengen. De maarschalk vroeg of hier de plaats was, en zijnen biegtvader omhelst hebbende, trad hij uit de koets, en naderde met een vasten tred de muur, tot op acht passen; toen keerde hij zich snel tot de militairen, en riep: „ *Soldaten treft wel!*" Dit waren zijne laatste woorden; hij viel, door twaalf kogels getroffen. Zijn lijk is, volgens de wet, op een baar een kwartier uurs ten toon gesteld, en daarna, in een laken gewikkeld, naar het gasthuis *de la Materniré* gebragt, om denklijk aan zijne familie overgeleverd te worden.

In de kamer der pairs hebben vijf appels nominaal plaats gehad, voor de overweging van het vonnis tegen den maarschalk *Ney*. Het eerste appel besliste, met eene meerderheid van 113 tegen 47 stemmen, de vraag betreklijk het onvangen van afgezondenen van den overweldiger in den nagt van den 13den tot den 14den maart, door den maarschalk; het tweede besliste met eenparigheid van stemmen, behalven een, die zich buiten stemming gehouden had, de questie van door de proklamatie, zijne armée tot opstand en desertie aangezet, zijne troupen gelast te hebben zich met den overweldiger te vereenigen, en zelve aan het hoofd dier troepen die vereeniging bewerksteligd te hebben. De hoedanigheid van de misdaad, die het gevolg dezer daden geweest is, maakte het onderwerp uit van het derde appel, hetwelk ook met eenparigheid van stemmen besliste, dat het de misdaad van hoog verraad en aanslag tegen de veiligheid van den staat was. Eindelijk deed men nog twee appels om de wijze van straf te bepalen, verscheidene der stemmenden stemden voor de zagtste straf, en eene meerderheid van 139 stemmen bepaalde de doodstraf.

De maarschalk *Ney* was de zoon van een kuiper van Sarre Louis, en in 1769 geboren. In zijne eerste jeugd nam hij dienst in een regement hussaren, waarin hij weldra kwartiermeester werd. De omwenteling gekomen zijnde, ontwikkelde hij in alle de achtereenvolgende oorlogen, die Frankrijk voerde, de talenten van een groot veldheer, en vereenigde dezelven met de zeldzaamste dapperheid.

Het hof van cassatie, zal zich eerst heden over acht dagen, met de zaak van *Lavalette* bezig houden.

De instructie van het proces des generaals *Drouot*, voor den eersten krijgsraad, is reeds sedert eenige dagen begonnen.

Men wil, dat bij de kamer der afgevaardigden een voorstel, door een der leden gedaan, om *Fouché* van Dresden terug te roepen, en te regt te stellen, in ernstige overweging is.

Men heeft in het departement van Saône en Loire, de heeren *Delamétérie*, voorheen lid der constitueerende vergadering; *Gorman* den vader, notaris te Cormatin; *Rouillet*, grond-eigenaar te Civignon; *le Chevallier*, den vader, wonende te Sailly, in hechtenis genomen. Zij hadden zich, door hunne verknochtheid aan den overheerscher, op eene zeer sterke wijze onderscheiden.

LEEUWARDEN, *den 16 December.*

Volgens de Engelsche berigten van den 8sten december, is de Balling *Napoleon* op St. Helena aangekomen. Zie hier het uittreksel uit een brief van een heer, aan boord van de Northumberland.

St. HELENA, den 19 october.

The Redepole is op het punt naar Engeland onder zeil te gaan, ik maak van deze gelegenheid gebruik om u de volgende omstandigheden te melden:

„ Wij zijn alhier den 16den na eene zeer lange en zeer vervelende overtogt aangekomen, en hebben *Napoleon* den 18den aan land gezet. Hij is als nog gelogeerd op het buitengoed van sir *Belcome*, tot dat *Long-*

(*Het vervolg op bladzijde vier.*)

Men presenteert publiek by boelgoed en op *zes weken* crediet te verkoopen: Ongeveer *drie duizend* pond beste KOFFY-BOONEN.

Wie hier aan gading maakt, kome op DONDERDAG den 21sten DECEMBER 1815, des voormiddags ten 9 uren, ten huize van *P. van der Veen*, Stads Bode te Dockum.

)o( )o( )o(De Ondergeteekende, eigenaar van de DONGJUMER POLDER, brengt door dezen, aan de belanghebbenden in dien Polder bekend, dat hy, volgens jaarlyksche gewoonte, gedurende de maanden January en February aanstaande, alle DONDERDAGEN, ten zynen huize, zal vaceren tot het ontvangen der Maalgelden. En verzoekt instantelyk, om gedurende DIE TWEE MAANDEN, de verschuldigde Maalgelden op te brengen, om dus niet in de onaangenaamheid te vervallen van het gesteld opgeld, volgens ARTIKUL 11 VAN DE POLDER CONDITIEN, te moeten betalen.

FRANEKER, den 13den December 1815. J. COOPMANS.

Op verzoek, is weder te bekomen by de ondergeteekende: Suivere SIROOP DE PUNCH, by de Vles, qualiteit als voren bekend; ook presenteerd in andere Steden dezelve op Fust te leveren, aan Wederverkoopers.

LEEUWARDEN, den 11 December 1815. H. C. BLOK.

)o( )o( )o(Uit de Hand te Koop: Een BOERE HUIZINGE, met SCHURE en BUITHUIS, voorzien van drie Woonkamers, voor eenige jaren geheel nieuw gebouwd, met het HORNLEGER, BOOMWALLEN en acht roodematen GREIDLAND, staande en gelegen op de Heide onder den dorpe St. Nykelsga, thans by *Jetze Harmens*, als eigenaar wordende bewoond en gebruikt, tot Petri en Mei 1816, en als dan vry te aanvaarden, waar van onderrigt is te bekomen by voornoemde eigenaar, en by *Ide Gosses*, kastelein op het Huis ter Heide, en by den old Executeur *S. van der Molen*, te Langweer.

Op WOENSDAG en DONDERDAG den 20 en 21sten DECEMBER 1815, des morgens ten tien uren, zal men op de *Havezathe Oosterbroek*, onder *Eelde*, in *Drenthe*, verkoopen: Eene groote parthy, tot alle Timmerwerk geschikte, naby het water op wortel staande, uitmuntende EIKEN en BEUKEN STAMBOOMEN; als mede eenig WEEK HOUT.

WDS. HORA SICCAMA, in qlté.

De weduwe WESSEL JANS, in het Ruiterskwartier, en G. PLEKKER, te Leeuwarden, zyn van voornemens, zoo lang het bevroren Water is, voor de Koopman *J. TJEPKEMA*, een REIS te doen met de WAGEN, alle weken na Zwol, om Gest te halen. Zoo iemand zich van die Wagen gelieft te bedienen, het zy Pasfagiers of Goederen, vervoege zich ten huize van gemelde Voerlieden, alle MAANDAGS morgens voor zes uren, Ryd over de Gordyk en Meppel.

)o( )o( )o(Door het overlyden van mynen Schoonvader, de heer JAITZE VAN DER ZEE, heb ik ondergeteekende de Negotie in HOUT, WAGENSCHOT, CEMENT en DUIVESTEEN, overgenomen; houdende my vriendelyk gerecommandeert in een ieders gunst, met belofte van eene prompte behandeling.

WORKUM, den 5den December 1815. J. P. LEULLIER.

**** By P. DEN HENGST EN ZOON en J. VAN DER HEY, te Amsterdam, is van de Pers gekomen, het tweede Stuk van de GESCHIEDENIS DER STAATSOMWENTELING IN NEDERLAND, voorgevallen in het jaar 1813, door Mr. H. BOSSCHA, *Hoogleeraar aan het Athenæum Illustre, en Rector der Latynsche Scholen*, te Amsterdam; met de Portraiten van de Heeren *Changuion*, *Fannius Scholten* en *Kemper* — In dit Stuk is de Geschiedenis onzer gelukkige Omwenteling voortgezet, tot het einde des jaars 1813, vergezeld van belangryke Aanteekeningen, benevens Bylagen van ECHTE STUKKEN, waardoor de ware staat der zaken een meerder licht verkrygt, en welke zonder de tegenwoordige mededeeling waarschynelyk voor het nageslacht altoos bedekt zouden gebleven zyn. — Het zal niet noodig zyn iets tot aanpryzing van dit werk te zeggen, dewyl het buiten 's Lands zoo belangryk geöordeeld wordt, dat men er bereids eene Hoogduitsche vertaling van maakt.

wood voor hem gereed zal gemaakt zijn. Die geene die hem gevolgd hebben zijn zeer vermoeid, en ik geloof dat het hun hard berouwd dat zij hem vergezeld hebben. Mevrouw *Bertrand*, die vrij goed Engelsch spreekt, zeide mij van daag, dat het eiland een volmaakte woestenij was, en „ de geboorteplaats van den duivel *vervveling*." Zij heeft reeds verzogt om naar Frankrijk terug te keeren, ten einde eene opvoeding aan hare kinderen te kunnen geven."

„ Ik heb vier maal met *Buonaparte* gegeten; hij sprak zeer weinig over tafel, en over het algemeen adresseerde hij het woord aan den admiraal. Hij deed weinig beweging en wandelde niet meer dan een paar uren na den eten. Hij zat niet langer dan een half uur aan tafel. De generaal *Bertrand* en *Lascases* zijn zijne grootste gunstelingen; hij sprak weinig met de overige. Hij speelde alle avonden op de kaart het zij *Loo* het zij *Whist* en na den eeten schaakte hij. Hij ging vroeg naar bed en stond zeer laat op. Hij was over het algemeen van een slegt humeur, en sedert zijn aankomst alhier is hetzelve niet verbeterd."

„ Het eiland wordt zeer zorgvuldig bewaakt, men heeft signalen tusschen alle de havens van het eiland en de schepen opgerigt; wachtschepen en brikken kruissen gedurig rondom hetzelve, zoo dat, indien hij niet vliegen kan, het onmoogelijk is, dat hij van daar ontkome. Het is aan niemand van dat schip geoorloofd, na zonne ondergang van boord te wezen, en alle de schepen leggen op stootgaren."

De ontvanger-generaal te Leeuwarden, inviteert de Justitieele Ambtenaren, onder welke de Vrederechters en hunne Griffiers, in het arrondissement Leeuwarden, om hunne traktementen over de maand october 1815, ten zijnen kantore, binnen den bepaalden termijn, af te halen.

Leeuwarden, den 16den december 1815.

J. K. TEITSMA.

*** Heden verloste gelukkig van een welgeschapen zoon, L. MANTINGH, echtgenoote van

TZUM, den 9 December 1815. W. J. TENCKINCK.

*** Heden avond, verloste van een welgeschapen zoon, CATHARINA B. EERDMANS, geliefde huisvrouw van

BOLSWARD, den 14 December 1815. ROMKE DE JONG.

*** Heden verloste ontijdig van eene doode dochter, Y. WYNGAARDE, huisvrouw van

LEEUWARDEN, den 15 December 1815. C. WYBRANDI.

*** Heden zijn getrouwd,

J. O. GORTER, *van Leeuwarden*,
En M. FEIKENS, *te Sneek*.

SNEEK, den 13 December 1815.

*** Het heeft den vrijmagtigen God behaagd, die niet antwoord van zijne daden, mijnen waarden man, den Wel Eerw. Heer MURK DE HAAN, in leven Emeritus Predikant van Midwoud, heden morgen ten 3 uren, door den dood van mij weg te nemen, in den ouderdom van 59 jaren, na eene echtverbindtenis van ruim 17 jaren; doch ik wensche Gode eerbiedig te zwijgen, en in alles in zijnen weg te berusten. Geve hier van door dezen kennis aan vrienden en bekenden.

WORKUM, den 10 December 1815. TIETJE PIERS, wed. M. DE HAAN.

*** Heden avond cirka elf uren, overleed mijne waarde vrouw, AALTJE HYLKES CAMMINGA, na eene langdurige zukkeling en verval van kragten, in den ouderdom van 65 jaren, na eene echtverbindtenis van ruim een-en-veertig jaren. Deze dient tot bekendmaking voor familie en bekenden.

MAKKUM, den 10 December 1815. J. SNYDELAAR, *Heel- en Vroedmeester*.

*** Heden avond ten 7 uren, overleed mijn waarde man HERMANUS PEAUX, in den ouderdom van ruim 48 jaren. Het verlies van hem, dompelt mij en zijn eenigen broeder, den wel Eerw. heer P. PEAUX, in diepe treurigheid.

HARLINGEN, den 13 December 1815. ANNA LE MAIRE, wed. HERMANUS PEAUX.

NB. *De AFFAIRES zullen provisioneel op denzelfden voet worden gecontinueerd.*

PRIJS DER BOTER TE LEEUWARDEN, den 15 December 1815, *f* 30 - 0 - 0 Schippers-markt

De prijs der granen was dienzelfden dag ter markt aldaar: Middelprijs van het lopen tarwe *f* 8 - 0 - 0 Middelprijs van het last rogge, 141 ggl

BEURS-PRIJS DER EFFECTEN.
Amsterdam, den 14 December 1815.

Holland, Werkelijke Schuld . .	2½ pCt.	40¾	à 41¼
——— Uitgestelde Schuld . .		4½	à 4¾
——— Restanten uitgestelde Schuld . .		1¾	à 2¼
——— Kansbilletten		26	à 26¼
——— Recep. Oorlogslasten	5 —	84	à 84¼
——— Bons van het Syndikaat			
6de serie	6 —	99	à 99¼
Dito . . 7de serie .	6 —	99	à 99¼
Dito . . 8ste serie .	6 —	99	à 99¼
Frankrijk, Tiers Consolidés . .	5 —		à
Engeland, geconsolideerde	3 —	63¾	à
Rusland, bij *Hope en Comp.*	6 —	73	à 74
Dito Coupons 1813	—	84	à 85¼
——— 1814	—	80¾	à 81¼
——— 1815	—	76¾	à 78
——— 1816	—	74	à 75
Pruissen, bij de wed. *Uberf. en Serr.*	6 —	94	à 94½
Saxen, bij *Braunsb. en Comp.*	5 —	95	à 96
Spanje, neg. bij *Hope en Comp.* 1807	5½ —	37¾	à 38¼
Dito Coupons	—	16½	à 17
Weener bank bij *Goll en Comp.*	6 —	28	à 31
——— dito	4 —	24½	à 25¼
——— Certific., bij *Goll en Comp*	2½ —	22¼	à 22¾
Napelsche Certificaten .	3 —	53½	à 54
Zweden, bij *Hogguer en Hasselgr.*	6 —	27¾	à 28¼
Dito Coupons	—	10¼	à 11¼
Deensche Kroon .	4 —	59	à 60¼
Dito Coupons	—	61	à 63
Amerika, bij *Hope en Comp.*	6½ —	95	à 96
——— bij *Staphorst*	6½ —	77	à 78

DE SCHOUT DER GEMEENTE VAN SINT JOHANNISGA, roept met voorkennis van Z. E. den heer Gouverneur dezer provincie, op, alle de Floreenplichtige Ingezetenen van den dorpe St. Johannisga, tegens WOENSDAG den 20sten DECEMBER aanstaande, des morgens ten elf uren, in de kerk aldaar, ten einde overeenkomstig de bestaande reglementen, GECOMMITTEERDEN te benoemen, welke met en benevens de heeren volmagten van den dorpe, de noodige schikkingen beramen tot de distributie der uitdelingen van de opkomsten van Schoter- of Slykenburger-Zyl, en daarna tot de dadelyke uitbetalingen aan de belanghebbenden over gaan.

ROTSTERHAULE, den 3den December 1815. *De Schout voornoemd*, GREEVELING.

DE SCHOUT VAN DE GEMEENTE OOSTEREND, convoceert door dezen, de Hervormde Floreenpligtigen van den dorpe Lutkewierum, tegen VRYDAG den 22sten DECEMBER 1815, des morgens ten 11 uren, in hunne Dorpskerk, tot Stemming of Continuering der KERKVOOGDEN van genoemden dorpe, en tot opneming der KERKE-REKENING.

De Schout voornoemd, A. DE GAVERE.

DE SCHOUT VAN DE GEMEENTE BURUM, convoceert mits dezen, de Stemgeregtigde Floreenpligtigen van den dorpe Lutkewolde of Ausbuurt, om op DONDERDAG den 28sten DECEMBER aanstaande, des voormiddags ten 11 uren, in de Kerk van voorsz. dorpe te compareren, ten einde als dan twee KERKVOOGDEN te Stemmen, de REKENING van de aldaar afgaanden, mede op te nemen, en na welbevinding te sluiten.

BURUM, den 17 December 1815. *De Schout voornoemd*, L. C. WIERSMA.

MR. BAUKE HAGA, procureur te Sneek, presenteert, ten overstaan van mr. J. J. WIERSMA, notaris aldaar, op WOENSDAG den 20sten DECEMBER 1815, by den finalen palmslag, ten huize van *JAN REINDERS van KOTEN*, des avonds ten zes uren, publiek, by verhooggeld, aan den meestbiedenden, te verkoopen:

Zekere deftige en zeer wel ter nering staande HUIZINGE, op het Kleinzand binnen voorschreven Stede, en aldaar gequoteerd met W. 1, no. 83, by de koopman *Johannes de Jong* cum uxore, als eigenaars bewoond, op den 12den Mei aanstaande, vry te aanvaarden; breder by billetten gespecificeerd, en zulks op condition, die intusschen te vernemen zyn by mr. *B. HAGA* en *J. J. WIERSMA*, bovengemeld.

De notaris mr. J. HANEKUYK te Harlingen, zal, op WOENSDAGEN den 20 en 27 DECEMBER 1815, by de schryvinge en finale palmslag, telkens des avonds ten zes uren precies, ten huize van den kastelein *H. WINIER*, in het Heeren Logement aldaar, publiek, presenteren te verkoopen:

I. Eene uitmuntende en zeer beklante POTTEBAKKERY cum annexis, staande binnen de Stad Harlingen, in Wyk A, no. 242, op den 12den Mei 1816, vry te aanvaarden, zoodanig dezelve thans by de heeren *Harmens* en *Zoonen*, als eigenaars wordt gedreven.

II. Eene groote DROOGSCHUUR of PAKHUIS cum annexis, staande mede aldaar, in Wyk A, no. . . , by dezelve eigenaars, ten dienste van gemelde Pottebakkery gebruikt, even als het vorig perceel te aanvaarden.

III. Eene uitmuntende en spatieuse HUIZINGE en ERF [cum annexis, staande en gelegen op de Heilige Weg te Harlingen, in Wyk F, no. 162, het laatst bewoond geweest by den heer *Harmanus Tamboezer*, terstond na den finalen palmslag vry te aanvaarden.

IV. Eene hegte HUIZINGE cum annexis, staande in de Groote Kerkstraat, achter het vorig perceel, te Harlingen, in Wyk F, no. 175, door *Gerbrand de Leeuw* en anderen, als huurders wordende gebruikt, den 12den Mei 1816, vry te aanvaarden.

V. Eene hegte en net betimmerde HUIZINGE cum annexis, staande op de Kleine Breedeplaats te Harlingen, in Wyk E, no. 128, by den mr. Paruikmaker *de Graaf*, als huurders, tegen eene huur van *f* 70 - : - : in het jaar, gebruikt, den 12den Mei 1816, vry te aanvaarden.

VI. Eene HUIZINGE cum annexis, staande aan de Zuidkant van de Schritzen te Harlingen, in Wyk F, no. 38, by *Abel Poppes*, in huringe wordende gebruikt, den 12den Mei 1816, vry te aanvaarden.

HOUTVEILING.

Op Bergumerdam, op DONDERDAG den 28sten DECEMBER 1815, des namiddags ten één uur, van cirka 50 percelen, zoo HAKHOUT, als Eiken en Willigen STAMBOMEN, staande in onderscheiden Dorpen van Tietjerksteradeel, breder volgens billetten.

Die hier nog Percelen gelieven by te voegen, worden verzocht, daarvan zoo spoedig mogelyk opgave te doen, ten kantore van den notaris Mr. P. M. B. BRAUNIUS, te Bergum. ZEG HET VOORT.

De openbare notaris G. WILHELMY, te Bergum, zal, op ZATURDAG den 30sten DECEMBER 1815, des namiddags ten 1 uur, ten huize van *JAN WADMAN*, kastelein te Bergum, by boelgoed verkoopen:

Onderscheiden perceelen Eiken, Elzen, Birken en ander KAPHOUT, staande te Bergum, Hardegaryp, Suameer, Garyp en elders, waar onder schoone perceelen Elzen Hout, als mede twee-en-twintig Stuks zwaare opgaande Eiken Boomen, tien opgaande Yperen en eenige Esschen Stamboomen, op de Plaats van *Roel Lieuwes Dykstra*, te Garyp; alles by billetten gespecificeerd.

Men presenteert publiek, by verhooggeld te verkoopen:

Een welbezeild KOFFE-SCHIP, sterk betimmerd, genaamd *DE HOOP*, met staande en lopende Wandt, Zeil en Treil, en alle verdere annexen, lang 60 vyf-elfde voeten, wyd 15 drie-elfde voeten, en hol 6 tien-elfde voeten, Rynlandsche maat, door wylen *Ulbe Obes Obezen*, als Schipper gevoerd geweest, en thans te Makkum leggende; waar op is geschreven de geringe somma van *f* 2955-0-0.

Wie hier aan gading maakt, kome, op WOENSDAG den 27sten DECEMBER 1815, des namiddags ten twee uren precies, ten huize van den kastelein *STBOLT LIEUWES de WILDE*, in de Zwaan te Makkum, en koope op condition, dan voor te lezen, die te vernemen zyn by dr. T. CANTER VISSCHER, notaris te Bolsward, en H. KUYPER, griffier by het vredegerecht te Hindelopen.

Te LEEUWARDEN, by de weduwe D. R. SMEDING en M. KOON.